

Kecskeméti Corvin Mátyás Általános Iskola
Kertvárosi Általános Iskolája

TANMENET VIZUÁLIS KULTÚRA 5.o.

TANKÖNYV:IMREHNÉ SEBESTYÉN MARGIT:
KÉPZELET VILÁGA

Heti óraszám: 2
Éves óraszám: 72

Tanár: Bahor Illés

A tíz százalékot az új ismeret gyakorlására fordítjuk, amelyet kék színnel jelöltem.

Óra	Téma, tananyag, fogalmak	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Nevelési és fejlesztési célok, kompetenciák (készségek, képességek)	Szemléltetés, kapcsolódási pontok, javasolt taneszközök.	Egyéb javaslatok (projekt, játék, témakutató stb.)
1. TÉMAKÖR: SZERVEZÉS (2 ÓRA)					

1.-2.	Egész évi feladatok és tanórai szokások a vizuális kultúra tanórákon. Az eredményes munka feltételei.	1. Az év elején aktuális feladatok, a tanév során használatos taneszközök, rajzeszközök és anyagok használatának megbeszélése. 2. A tankönyv alkalmazási módjainak megismerése: a történelmi események és a művészettörténeti emlékek párhuzamos tanulásának jelentősége. A tananyag megismerése (lapozgatás a tankönyvben.) Az eredményes munkavégzéshez szükséges rajzfelszerelés és a tankönyv használatának, tanórai szerepének hangsúlyozása. Önálló kérdések megfogalmazása, közös megbeszélés. 3. Ábrázolási feladat: egy képzeletbeli utazás vizuális bemutatása. Az utazás helyszíne lehet egy valós környezet, de lerajzolgató egy kitalált, fantasztikus táj is. (Cél: a rajzi tudásszint felmérése a tanév elején.)	Előzetes tudás: az élményt nyújtó, személyes megnyilvánulások érvényesítése az alkotó folyamatban. A vizuális nyelv alapelemeinek ismerete és alkalmazása a kifejező alkotásokban. Különböző festészeti és grafikai technikák alapszintű alkalmazása. Kompetenciák - Az új tankönyv fejezeteinek és illusztrációinak megfigyelése a tanulási képességek és a célirányos figyelem fejlesztése céljából. - Az anyanyelvi kommunikáció (a beszédalkotás és megértés), a kapcsolatteremtés és az együttműködés képességének fejlesztése a közös megbeszéléssel, a gondolatok, érzések és vélemények kifejezésével. - A problémamegoldó gondolkodás, a kezdeményezőkészség, a vizuális memória és a képzelet fejlesztése a projektmunkával.	Szemléltetés: Képeslapok, utazási prospektusok, útikönyvek, kalandtúrák képei és izgalmas történetei. A tanév során használandó rajzfelszerelés egyes darabjai. A képzelet világa tankönyv. Tanári kézikönyv 10–11. old. Eszközök: választható technika.	Egy utazás története képekben Egy elképzelt vagy átélt utazás dokumentálása gyűjtött képekkel, rajzokkal és rövid magyarázattal. A projektfeladatba építhető útvonalrajz, városkép és tájrajz, a közlekedés eszközei. Az utazásról küldött saját tervezésű képeslap, pl. tervezz egy olyan képeslapot, amelyik a nyári utazásod legjellemzőbb helyszínét ábrázolja! A rajz hátoldalát tagold a képeslapok szokásos felosztása szerint, majd címezd meg, és írd egy rövid üzenetet a címzett személynek!
2. TÉMAKÖR: AZ ŐSEMBER MŰVÉSZETE (8 ÓRA)					
3.-4.	A tárgyi művészet kibontakozása	1. Bevezetés: az őskor nagy korszakainak elhelyezése az időszalagon. A történelemórán tanult ismeretek felidézése (életmód, eszközkészítés,	Előzetes tudás: művészeti ágak és a képzőművészeti ágak legfontosabb megkülönböztető jegyeinek felismerése.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv illusztrációi,	1. Közös megbeszélés. Milyen lehet a régészek munkája? Mit gondolsz, mi lehetett az oka annak,

	A pattintott és csiszolt kőkorszak eszközei. (Tk. 7.old.) A barlang-festmények jellemzői. (Tk. 8–9. old.) Ember- és állat-ábrázolás az őskori szobrászatban. (Tk. 10–11. old.) Őskori építmények. (Tk. 12. old.) Őskori agyagedények. (Tk. 13. old.) Karcolás és festés. (Tk. 11. és 13. old.).	táplálékszerzés). 2. Motiváció: a barlangfestmények felfedezéséhez kapcsolódó érdekes történetek megismerése, kérdések és kétélyek önálló megfogalmazása és közös megbeszélése (tk. 8. old.). 3. Az őskori alkotások titkának megfejtése. Az első benyomások megfogalmazása, a tankönyv feladatainak közös megbeszélése. 4. Szobrászat: az őskori emberábrázolás különböző stílusai. Az őskori nőtobrok és a mai szépségideálok összehasonlítása. 5. Az őskori lakóhely anyagai. A megalitok építésének feltételezett céljainak megvitatása és az építés feltételezett technikájának megismerése. 6. Alkotómunka. Választható feladatok. 6/1. Gipszplakett öntése és díszítése belekarcolt állatformával. 6/2. Agyagedény készítése a “hurkatechnikával”.	Művészeti alkotások, vizuális jelenségek, látványok verbális leírása. Kompetenciák -A megfigyelőképeség, az ismeretszerzési és tanulási képességek, a lényegkiemelés és az önálló véleményalkotás fejlesztése a látvány fő jellemzőinek megfigyelésével és a tárgyalt témával kapcsolatos önálló kérdések megfogalmazásával. A vizuális művészetekhez kapcsolódó szókincs gyarapítása, a kommunikációs képesség fejlesztése a műalkotások megbeszélésével és elemzésével. -A matematikai kompetencia (a térlátás) fejlesztése az őskori építmények mai állapotának és rekonstrukciós rajzának összehasonlításával.	7–13. old. és a Tanári kézikönyv 12–15. old. Őskori agyagszobrok, edények, használati eszközök, faragványok, vázlatkövek. - Altamira-barlang, - Lascaux-barlang. – Willendorfi Vénusz, – Őskori építmények Kapcsolódási pontok Történelem: az ősemler környezete. Az őskori ember élete. Természetismeret: őslények és ásványok. Magyar nyelv és irodalom: különböző kultúrák eltérő szemléletének megtagasztalása. Eszközök: grafitceruza és színes rajzeszköz (a rekonstrukciós rajzhoz), agyag vagy gipszpor és karcoló eszköz a plasztikák készítéséhez.	hogy az első őskori barlang felfedezőjét hamisítással vádolták? (Tk. 8. old.) 2. Rekonstrukciós rajz. Őskori állatábrázolás reprodukciójából kivágot részletrajz kiegészítése grafitceruzával. 3. Témakutatás. - Gyűjtsetek példákat a törzsi népek életéből! Milyen módszereket alkalmaztak régen, és még ma is a testük díszítésére és elváltoztatására? - Beszéljétek meg, hogy vajon hogyan építhették fel a stonehenge-i kőkört! 4. Makett építése. Építsétek meg lego-ból a stonehenge-i kőkört! Fényképezzétek le az építkezés fázisait, és a kész építményt is különböző nézőpontból!
5.-6.	Inspiráció az őskori művészetből (tk. 14. old.)	1. Motiváció: az érdeklődés felkeltése a dinoszauruszokat bemutató rövid filmrészlet levetítésével. Az őslények és a mesebeli sárkányok hasonlóságai. 2. Alkotómunka. Választható feladatok.	Előzetes tudás: érzékelhető tulajdonságok alapján azonosságok és különbségek tudatos felismerése és leírása. Műalkotások és tárgyak	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv illusztrációi 14–19. old. (ősemlerek	Témakutatás: mivel foglalkozik a paleontológus és az antropológus? Csontváz vagy csonttöredék alapján

7.-8.	Őslénytan és a képzőművészet (tk. 16-17. old.). Állatgaléria (tk. 18. old.) Az őskori vadászmágia (tk. 19. old.)	2/1. Az “újkori Altamira” barlang rajzai. Közös kompozíció készítése az Altamira-barlang rajzai és Fejér Ernő grafikáinak inspirációja alapján. Cél: pontok, vonalak, foltok változatos alkalmazása a kompozícióban. 2/2. Őskori varázsszertartás eljátszása és egy képzeletbeli barlangrajz készítése. A feltételezett hangulat megteremtése a közös rajzolás, a jelbeszéd, az ének és a tánc segítségével. Az őskori ábrázolás jellegzetességeinek bemutatása rajzban. (Tk. 19. old.) 2/3. Őslénytan és képzőművészet. Valóságból mese. Kihalt ősszállatok képének átalakítása mesebeli sárkánnyá. A felület díszítése kitalált faktúrákkal és színekkel. (Tk. 16. old.) 2/4. Karikatúra. Filmes élmények felidézése. Egy dinoszauruszokról szóló rajzfilm vicces szereplőinek bemutatása a karikatúra eszközeivel (túlzás, valószínűtlen részletek kialakítása, ruhába öltöztetett állatok stb.) 2/5. Rajzfilm forgatókönyve. A dinoszauruszok földjén című film szereplőinek közös megtervezése. Fogalmak: őslénytan, rekonstrukciós rajz, paleontológus, antropológus, régész, faktúra, kompozíció, forgatókönyv.	összehasonlítása. A vizuális nyelv alapelemeinek megkülönböztetése és használata. Kompetenciák - A játékos tanulás, a vizuális képzelet és az értelmező ábrázolás képességének fejlesztése. - Az anyanyelvi és a vizuális kommunikáció fejlesztése: a tanuló legyen képes a látottak szóbeli megfogalmazására, rajzi elemzésekre és a lényeges vonások kiemelésére. - A természettudományi és digitális kompetencia fejlesztése a kihalt élőlényekhez kapcsolódó kutatómunkával. A játékos tanulás és a vizuális képzelet fejlesztése a szituációs játékkal. - Az érdeklődés felkeltése és a humorérzék fejlesztése a szokatlan, vicces formák tervezésével (tk. 16. old.).	és ősszállatok rekonstrukciós rajzai; egy tudóscsoport által készített rekonstrukció fázisait szemléltető fotósorozat). Tanári kézikönyv 16–21. old. (diákmunkák). Kihalt állatok rekonstrukciójával készült fantasztikus film egy részlete, pl. Jurassic park. Kapcsolódási pontok: Természetismeret tankönyv: az állatok csontváza. Őslénytan. Régészet. Történelem: a régészek munkája. Dráma és tánc: a kreativitás és az improvizációs készség erősítése. történetalkotás képekben. Szerepjátékok. Eszközök: grafitceruza és színes ceruza, filctoll. Számítógép (internet), videokamera, DVD.	készült rekonstrukciós rajzok gyűjtése kihalt ősszállatokról és emberelődokról. Szerepjátékok: egy képzeletbeli nap története az őskorban. Pl. milyen állatokkal találkoztunk, mit viseltek az emberek, mivel töltötték el a napot a gyerekek, hogyan zajlott le a vadászat stb. A vadászmágia című olvasmány megismerése (tk. 22. old.). Az olvasmányhoz kapcsolódó kérdések megbeszélése. Rekonstrukciós rajz: milyenek lehettek az őskorban élt állatok. Milyen volt az ősember haja, viselete, és ékszerei? Hiányos rajzok (kihalt lények csontvázrajzának és koponyarajzának) kiegészítése, az eredeti forma feltételezett rekonstrukciója.
9.-10.	Állatgaléria.	1. Előzetes feladatok: állatokat ábrázoló képek gyűjtése és tanulmányozása. 2. Műalkotások elemzése: állatok	Előzetes tudás: Művészeti alkotások, látványok verbális leírása. A közvetlen	Szemléltetés: - A képzelet világa	Csoportmunka: – Egy valóságban létező vagy csak a képzeletben

	A forma alakja és jellegzetes felülete (kültakaró-textúra). A látvány valóságghű ábrázolása és képi, plasztikai átírása a jellegzetességek hangsúlyozásával. Mimikri (tk. 20. old.). Léptékváltás: a valóságos felület mintává alakítása nagyítással. Kompozíciós játék a minta kisebb-nagyobb léptékű felületeivel. Változatos felületképzés. Pozitív-negatív forma (tk. 21. old.). A látvány valóságghű ábrázolása és képi átírása a jellegzetességek hangsúlyozásával	ábrázolása az őskorban és napjaink művészetében. 3. Választható ábrázolási feladatok (differenciált feladatkiadás). 3/1. Állatok ábrázolása az ősemler stílusában (oldalnézet, körvonal sziluett). Közös kompozíció készítése az állatrajzokból vagy festményekből. 3/2. Állatszobrok mintázása agyagból, kavicsból vagy papírból (papírmasé technikával, tk. 16. old.). 3/3. Valóságos formák, kitalált minták. Egy tetszőlegesen választott állat valóságghű rajza és a felületének kidolgozása kitalált mintákkal és a valóságtól eltérő színekkel. Két állat mintájának összekeverése. 3/4. Textúra-faktúra. Képalakítás az állatok jellegzetes felületének utánzásával. A kép főszereplője a kiválasztott állatforma, a kép kerete pedig az állat felületének kinagyított mintázata. Faktúraképzés különböző anyagokkal. 3/5. Mimikri: egy tetszőlegesen választott állat (vagy ember) valóságghű rajza, majd az állat "elrejtése" a kültakarójához hasonló háttér kidolgozásával. Fogalmak: jellemző nézet, körvonal, folt (sziluett), mimikri, textúra, faktúra, formaegyszerűsítés, kiemelés, stilizálás, lépték, léptékváltás, forgatókönyv	tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozási képessége, az érzékelhető tulajdonságok alapján az azonosságok és különbségek tudatosítása. Kompetenciák - A célirányos figyelem és a látvány értelmezésének fejlesztése a különböző jelenségek, formák megfigyelésével (tk. 16. old.). - A kreativitás fejlesztése a felületek dekoratív kialakításával (stilizálás, átírás-átalakítás, lényegkiemelés, kísérletezés). A feladatvégzés során a tanuló ismerje meg a látvány átalakításának néhány megoldását, és alkalmazza alkotó munkájában a formaegyszerűsítést, a torzítást és a színmódosítást (tk. 20-21. old.).	tankönyv különböző technikával készült állatképei (tk. 8–21. old.). - A képzelet világa Tanári kézikönyv 20–23. old. (diákmunkák). Különböző állathangok meghallgatása és felismerése. Kapcsolódási pontok: Természetismeret: az élőlények kültakarója. Az állatok jellegzetes mozgása. Történelem: a mamutvadászat. Dráma és tánc: szerepjátékok. Eszközök: a szobor készítéséhez agyag vagy kisebb-nagyobb kavicsok és ragasztó. Grafika: filctoll, színes ceruza vagy olajpasztell.	született állatkert lakóinak ábrázolása. Előzetes gyűjtőmunka: állatokat ábrázoló képek, mimikriző állatok. Vizuális játékok: – Régészeti játék csoportmunkában (a feladat leírása a kézikönyv 16-17. oldalán). - Az állatok kültakarója. A minta és az állat sziluettjének egyeztetése. – Állathangok és képek társítása. – Karikatúra. Vicces, szokatlan formájú állatok (pl. ruhába öltöztetett dinoszaurusz fiú és lány) tervezése. - Fogalmazás: egy humoros rajzfilm rövid jelenetének írása, melynek főszereplője a megtervezett vicces formájú állat. Az állat tulajdonságainak jellemzése szavakkal. A forgatókönyv fogalma.
3. TÉMAÖR: FORGÁSTESTEK (14 óra)					
11.-14.	Forgástestek származtatása síkformákból.	1. Bevezető beszélgetés: a sík- és a térábrázolás jellemzői. 2. A forgásformák származtatása	Előzetes tudás: különböző grafikai technikák alapszintű alkalmazása a vázólástól a	Szemléltetés: A képzelet világa	Gyűjtőmunka Képek, tárgyak gyűjtése: mesterséges forgásformák,

	Hajlított síklapok, íves formák, forgásformák. A szemmagasság és a látszati kép. A valóság látszata. (Tk. 92-93. old.) Egyszerű téri helyzetek megjelenítése szabadkézi rajzban. A kör látszati képe: ellipszis. Hengeres forma látvány utáni tanulmányrajza. Takarás: előtér-háttér.	tengely körüli forgatással. Négyzetből vagy téglalapból henger, háromszögből kúp, félkörből gömb, trapézból csonkakúp kialakítása. 3. A kör távlati képének vizsgálata: a kör szemmagassághoz viszonyított különböző nézeteinek ábrázolása. 4. Ellipszis vázolásának gyakorlása. 5. Látvány utáni tanulmányrajz. A választott hengeres formák, pl. konzervdobozok, papírhengerek nézőpontnak megfelelő térbeli helyzetének megfigyelése. A térbeliség kifejezése tónusokkal. Tónusskála készítése a legvilágosabb tónustól a legsötétebbig. A hengerpalást árnyékolása: ellenfény, telefény, oldalfény (tk. 93. old.). Fogalmak: forgásformák, forgástengely, szimmetriatengely, kör, ellipszis, távlati (perspektivikus) kép, az ellipszis nagytengelye és kistengelye, tengely körüli forgatás, forgástengely, horizontvonal, horizontsík, kontúr, befoglaló forma, önárnyék, vetett árnyék, ellenfény, telefény, oldalfény (surlófény), formakövető tónusozás, tónusfokozatok, kétdimenzió, háromdimenzió, síkábrázolás, térábrázolás, térmélység	kidolgozásig. Tónusfokozatok. A sík és térformák jellemzői. Kompetenciák Tér és sík megkülönböztetése és megjelenítése. A megfigyelőképeség, a forma-és arányérzék, a térlátás, az anyaghasználati készség és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése a szimmetrikus, térbeli formák látvány utáni ábrázolásával. Cél: tudjon egyszerű forgásformát térben ábrázolni (vázolással, az előtér és háttér megkülönböztetésével, a fény- árnyékhatást érzékeltető néhány tónusfokozattal és a domborodást kifejező formakövető tónusozás alkalmazásával). Vegye észre a tanuló, és fejezze ki rajzban a látvány nézőponttól függő változásait (szemmagasság, rálátás, alálátás)! A térlátás fejlesztése érdekében rajzolja meg egy síkforma térformává alakulásának folyamatát!	tankönyv 92-93. old. illusztrációi és a Tanári kézikönyv 28. old. Óravázlat: Tanári kézikönyv 29. old. Mesterséges forgásformák, pl. papírhengerek, konzervdobozok, edények stb. Kapcsolódási pontok: Matematika: alakzatok; testek építése; síklapok elforgatásával képzett testek; mértani testek szemléltetése (nem látható élek); térbeli hatás. Technika : vonalfajták, vetületi képek. Eszközök: grafitceruza, színes ceruza, filctoll.	pl. papírhengerek, konzervdobozok, edények gyűjtése. Megfigyelési feladat: hengeres formák a környezetünkben (pl. a lakásban, az iskolában, az utcán, a járműveken, a közintézményekben stb.). Az egyszerű és összetett formák jellemzése. Az egyik tárgy formájának áttekintése, arányainak és színeinek módosítása, pl. különleges utcai szemetes tervezése, vagy a forma mintájának és színének megváltoztatása.
15.-18.	Henger – szalag (tk. 94. old.).	1. Közös megbeszélés. A hajlított papírszalagok és a hengerek kapcsolódásának megfigyelése. A térbeli	Előzetes tudás: az érzékelhető tulajdonságok alapján az azonosságok és különbségek	Szemléltetés: A képzelet világa	Csoportmunka: papírplasztikák készítése. Változatos felületképzés a

	A térbeliség kifejezése hengeres formák egymáshoz kapcsolódásával. Spirál – möbiusz (tk. 95. old.) A térbeliség kifejezése hengeres formák egymáshoz kapcsolódásával. Hajlított papírszalag és hengerek kapcsolódása. (Tk. 99. old.).	helyzet meghatározási módja viszonyítással. Térjelölési lehetőségek síkon: lejjebb-feljebb helyezés, takarás, elől-, oldal- és félnézet (tk. 94. old.). A szalagrajz hibáinak elkerülése : a tankönyv ábrájának közös megbeszélése. 2. Ábrázolási feladat: tanulmányrajzok készítése hengerek összekapcsolódásáról. Az egymáshoz kapcsolódó formák térbeli helyzetének kifejezése takarással és tónusokkal. A térmélység ábrázolása formakövető vonalakkal. A testesség megjelenítése különböző árnyalatú tónusokkal vagy színekkel. Fontos : a nem látható éleket is fel kell halványan vázolni a szalag rajzolásakor (lásd : tk. 94. old. !	tudatosítása. Alapvető manuális készség működése az anyagalakítás során. Vázolás halvány vonalakkal. A befoglaló formától a részletekig. Kompetenciák A megfigyelőképesség, a térlátás, a forma- és arányérzék fejlesztése az egyszerű téri helyzetek megjelenítésével. A tanulási képességek (tapasztalati úton szerzett ismeretek, kísérletezés, tevékenykedés, értelmezés, értelmező ábrázolás) fejlesztése. Vegye észre a tanuló, hogy a formák lejjebb-feljebb helyezésével, takarásával, a méretek változtatásával térmélységet fejezhet ki! (Tk. 99. old.)	tankönyv 99. old. Tanári kézikönyv 28–29. old. M. C. Escher: Csomók (1965), Möbiusz-szalag (1961), Spirálok (1953), Íves formákból tervezett dekoratív minták (tk. 96. old.) Kapcsolódási pontok Matematika: a kör távlati képe ellipszis. Egyszerűsített rajz készítése a lényeges elemek megőrzésével. A tér elemei, sík és térbeli alakzatok. Geometriai modellek. Eszközök: grafitceruza, filctoll, tempera, A/4-es méretű rajzlapok a papírhengerek kialakításához.	színes sodrott, ívelt papírok ritmusával (körplasztika vagy relief). A vágás, a hajlítás, a sodrás és ragasztás technikájának alkalmazása(tk. 97. old.). - Dekoratív felület tervezése az íves papírformák ritmikus ismétlődésével és léptékváltással. (Tk. 96. old.) - Az íves papírformák vizuális átalakítása egyéni ötletek szerint a felületére rajzolt mintákkal vagy élőlényekre jellemző részletek kiegészítésével. Pl. egy tekergőző szalagból kígyó vagy sárkány is lehet.
19.-20.	Forgásformák a természetben.	1. Előzetes feladatok: 1/1. Természeti formák (gyümölcsök és zöltségek) gyűjtése. 1/2. Természeti formákat ábrázoló műalkotások elemzése. Megfigyelési	Előzetes tudás: érzékelhető tulajdonságok alapján azonosságok és különbségek felismerése, leírása. A jelenség látványelemeinek	Szemléltetés: A képzelet világa című tankönyv vázolást, formaegyszerűsítést és	Projektfeladat: a valóságghű gomba ábrázolásától a mintáig. 1.Gyűjtőmunka: gombák (fotók, rajzok, eredeti

	Közvetlen megfigyelésen alapuló tanulmányok. Formaértelmező ábrázolás (tk. 98-99. old.) A valóságtól a mintáig (tk. 99. old.). A valóságtól a meséig (tk. 100-101. old.).	szempontok: milyen a kompozíció kialakítása (a formák adott térben való elrendezése), milyen a formák kidolgozása a valósághoz képest, hogyan fejezte ki a művész a térbeliséget, melyek az egyéni stílus jellegzetességei, milyen a kép hangulata? 2. A gyűjtött formák látvány utáni tanulmányrajza. Megfigyelési feladat: milyen egyszerű és szabályos geometrikus formává egyszerűsíthető le a szabálytalan természeti forma? A vázolás a formák geometrikus alapformáival induljon! 3. Stilizálás, a forma átírása. A tanulmányozott forma dekoratív átalakítása az adott forma sajátosságaiból (jellegzetes formájából és felületéből) kiindulva. Stilizálás, színbeli átírás, mintaritmus. Dekoratív kompozíciós variációk készítése a stilizált formákkal.	megnevezése. Természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségének jellemzése. Kompetenciák. A látvány célirányos megfigyelése adott szempontok (pl. térbeli helyzet, arány, plaszticitás) szerint. Szabad asszociációs és vizuális játékok adott témára. A megfigyelőképesség, a megjelenítő képesség, a tér-, a forma- és színérzék, a kreativitás és az absztrakciós képesség fejlesztése a látott forma lényeges vonásainak kiemelésével, átalakításával és értelmező újraalkotásával. A színérzékenységet, a vizuális ritmusérzék és a kompozíciós képesség fejlesztése a felületek dekoratív kialakításával. Cél: a kísérletező kedv felkeltése és a kreativitás fejlesztése.	tónusozást szemléltető ábrái. Tk.98–100. old. Tanári kézikönyv 32–35. old. Cézanne: Őszi barackok és körték (1906). Geometrikus formákra egyszerűsíthető termékek vagy azok képei. Kapcsolódási pontok Természetismeret: a növények jellegzetes alakja, színe és felülete (textúrája). Eszközök: grafitceruza, filctoll /diófapác. A színes kidolgozáshoz: színes ceruza, olajpasztell, akvarell/tempera.	forma) 2. Látvány utáni rajzok és magyarázó ábrák készítése a formáról. 3. A jellegzetességeket hangsúlyozó jel tervezése. 4. A forma átalakítása mesebeli lényé, pl. házak Gombaországban. 5. Divatbemutató Gombaországban. Feladat: találj ki egy mesebeli gombát! Rajzold meg egy képzeletbeli Meseország lakójaként, amint egy divatbemutatóon a legdivatosabb kalapokat viseli! Milyen lenne pl. Gombaország királyának és királynőjének portréja különleges kalapban? 6. Textilminta tervezése a jellé egyszerűsített formával. Stilizálás, mintaritmus. 7.. Szakácskönyvborító (a forma-és szövegfeldolgozó egysége, figyelemfelkeltő címlap).
21.-24.	Összetett forgásformák.	1. Előzetes feladatok: Mesterségesen kialakított forgásformák gyűjtése, pl. különböző kialakítású sakkfigurák, poharak, edények, üvegpalackok stb. Az	Előzetes tudás: a vizuális nyelv alapelemeinek ismerete és alkalmazása a kifejező alkotásokban. Színkeverés : a	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv szemléltető	Projektfeladatok: 1. Sakkjáték (tk. 100. old.). 1/1. Sakkfigurák látvány

Különböző térbeli változások vizuális rögzítése, síkbeli, térbeli megjelenítése (tk 102-103.old.).	összetett forgásformák szóbeli jellemzése közös megbeszéléssel. 2. Látvány utáni tanulmányrajz készítése egy önállóan választott egyszerű forgásformáról. 3. Csendélet összeállítása a hengeres formákból. Egy színre hangolt (monokróm) csendélet festése. A tónusok kialakítása a szín derítésével és tompításával.	színek derítése és tompítása. Kompetenciák Tér és sík megkülönböztetése és megjelenítése. Elképzelt történetek megjelenítése. Önálló vélemény megfogalmazása saját és mások munkáiról. A megfigyelőképesség, a térlátás, a formaérzék, az értelmező ábrázolás, a problémamegoldó gondolkodás, a kompozíciós készség és a kombinatív képességek fejlesztése. A konstruálóképesség, a vizuális ritmus- és egyensúlyérzék, a képzelet fejlesztése a forma átírásával, megszemélyesítésével és a felület szubjektív mintázásával. A digitális kompetencia (anyaggyűjtés az interneten), a matematikai kompetencia (térépítés geometrikus formákból) és a szociális kompetencia fejlesztése a közös együttműködéssel készített térkompozíció során.	ábrái, 100–101. old. Saumur vára Berry herceg hóraskönyvéből (1415 körül) Tanári kézikönyv 36–37. old. Különböző stílusú sakkészletek sakkfigurái. Filmrészlet középkori várakról. Kapcsolódási pontok Matematika: pontos megfigyelés, lényegkiemelés. A tér elemei, síkbeli és térbeli alakzatok. Dráma és tánc: szerepjátékok. Erkölcstan: közös cselekvéseink, kapcsolattartás. Eszközök: grafitceruza, filctoll, pasztellkréta, akvarell/tempera, olló, ragasztó, színes papírok, csomagolópapírok.	utáni tanulmányrajza. 1/2. Egyedi sakkfigurák tervezése. 1/3. Sakktábladoboz fedőlapterve a szöveg és a kép összhangjával. 1/4. Mintaterv a sakkforma felhasználásával, pl. csomagolópapír, textilterv. 1/5. Forma átalakítása megszemélyesítéssel vagy a felület módosításával. 2. Várépítés, várjáték 2/1. Hengertornyos várképek gyűjtése. 2/2. Hengeres tornyokból álló papírmakett készítése A felület díszítése a valóságos várakhoz hasonló részletekkel vagy mesebeli elemekkel, pl. a cifra palota ábrázolása. 2/3. Vázlatrajzok (alaprajz, egyszerű tömegvázlat) készítése a várról. 2/4. Csoportmunka: az egyénileg készült tornyokból bonyolult építmény alkotása.
	Fogalmak: vázolás, befoglaló forma, méretarány, takarás, ellipszis, sík- és térforma, kontúr, szimmetriatengely, segédvonalak, ön- és vetett árnyék, a szín derítése és tompítása, monokróm, hóraskönyv			

4. TÉMAKÖR: MEZOPOTÁMIA MŰVÉSZETE (6 óra)

25.- 26.	Sumer művészet. (tk. 24-25. old.) A zikkurátok jellemzői.	1. Időrend. Mezopotámia korszakainak elhelyezése az időszalagon (tk. 21. old.). Mezopotámia területének megkeresése a földrajzi térképen. 2. A sumer építészet (a zikkurat anyagának, szerkezetének és az építés céljának) és a szobrászat jellegzetességeinek megismerése, a tananyag önálló feldolgozása a tankönyv szövege, magyarázó ábrái és képei segítségével. 3. Óbabiloni művészet: Hammurápi törvénykönyvének elemzése. A hatalom kifejezésének módjai az óbabiloni szobrászatban (az egyéni észrevételek és vélemények közös megbeszélése).	Előzetes tudás : képolvasás műalkotásokról, a látott jellegzetességek önálló, verbális megfogalmazása. Az azonosságok és különbségek önálló felfedezése. Kompetenciák A mezopotámiai stíluskorszakok legjelentősebb alkotásainak ismeret és az ismeretek alkalmazása az alkotó feladatokban. A megfigyelőképesség, az ismeretszerzési, a tanulási képesség, a vizuális ítéletalkotás, a lényegkiemelés és a kommunikációs képesség fejlesztése a műalkotások megbeszélésével, elemzésével. Cél a vizuális művészetekhez kapcsolódó szókincs gyarapítása. A tanuló legyen képes érthetően megfogalmazni vizuális élményeit! A manuális készség és az anyaghasználati készség fejlesztése az új képzőművészeti technikák kipróbálásával (gipszöntés).	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 24–26. old. (zikkurat rekonstrukciós rajza, Gudea szobra, Hammurápi törvénykönyve). II. Assur-bán-apli ninivei palotájának domborműve (Kr. e. 7. század), Pecsétnyomók és pecséthengerek. Kapcsolódási pontok Történelem: történelmi korszakok, Hammurápi törvényei. A sumerek vallása, a többistenhit. Természetismeret: Mezopotámia éghajlata és területe (a mai Irak), a Tigris és az Eufrátesz. Osztályfőnöki óra: beszélgetés az emberi élet céljairól, a barátságról (a Gilgames-eposzhoz kapcsolódóan).	Híres történetek az ókorból Történetek, események Gilgames király legendás történetének megismerése. Az eposz tanulságaiból kiindulva beszélgetés az emberi élet céljairól, a tartalmas életről, az összefogás csodatévő erejéről és a barátságról. Gyűjtőmunka: sumer istenek jellemzői. Gilgames király önálló ábrázolása a sumer művészet jellegzetes stílusában. Kiegészítő feladatok – Pecsétnyomó vagy pecséthenger készítése gipszből (tk. 24. old.). – Képrejtvény rajza a tankönyvben szemléltetett régi képiráshoz hasonló módszer alkalmazásával (tk. 24. old.).
27.- 28.	Asszír művészet.	1. Történelmi ismeretek felidézése. Az asszír uralkodók hatalmát dicsőítő ábrázolások megismerése.	Előzetes tudás : képzelt lények a mesékben és a mitológiai történetekben.	Szemléltetés: A képzelet világa	Állatokat és mitológiai lényeket ábrázoló rajzok, képek gyűjtése.

	A paloták szobrai és domborművei (tk. 26. old.) Fantázialények az asszír művészetben (tk. 28. old.) Az asszír paloták szobrai és domborművei. Az asszír szobrászat témái: hadjáratok, vadászcínek, képzeletbeli lények, az uralkodók képmásai.	2. Műalkotások elemzése: közös megbeszélés, tankönyvmunka, egyéni érzések kifejezése. (Tk. 26. old.) Ábrázolási feladat: 3-4 állatforma összekeverésével egy különleges lény tervezése. Művészeti és mesebeli példák gyűjtése, pl. szfinx, pegazus, szirén, pán, kentaur, ördög stb. Szokatlan, vidám megoldások keresése.	Kompetenciák : a megfigyelő és elemző képesség, az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése a látvány értelmezésével és megbeszélésével. A digitális kompetencia, a kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetencia fejlesztése a tananyaghoz kapcsolódó információk gyűjtésével. A kombinatív képesség, az asszociációs képesség és a kreativitás (ötletesség és képzelet) fejlesztése az alkotó feladattal.	tankönyv 26–27. old. Tanári kézikönyv 42–45. old. Kapcsolódási pontok Magyar nyelv és irodalom: Biblia (evangélium, a négy evangélista). Dráma és tánc: dramatikus improvizáció egy adott műalkotás alapján (pl. a király oroszánvadászaton) Eszközök: választható technika.	Motiváció: beszélgetés érdekes állatokról és különleges lényekről. Mondjanak példákat a tanulók valaha létezett, de már kihalt különleges állatokra! Csoportmunka : kép és fogalom társítása; híres emlékek lelőhelyének elhelyezése a térképen; képzeletbeli riport készítése az oroszánvadászatról hazatérő asszír királlyal.
29.-30.	Az Újbabiloni Birodalom művészete. Paloták és díszítésük. A valódi boltozat megjelenése és alkalmazása. (Tk. 27. old.).	A műalkotások közös megbeszélése. Babilon városközpontjának jellemzése a tankönyv szövegének elolvasása és az ábrák megbeszélése után. Feladat: sorolj fel legalább öt lényeges megállapítást a város szerkezetéről és épületeiről (tk. 27. old.)!	Előzetes tudás: bibliai történetek. Események, történetek elmondása, részekre bontása, a jellemző fázisok megjelenítése. Kompetenciák A kreativitás, a lényegkiemelés képességének fejlesztése és az érdeklődés felkeltése az adott korhoz kapcsolódó történetek vizuális megjelenítésével. Legyen képes a tanuló egy történet legjellegzetesebb részleteit egyéni kompozícióban hangsúlyozni! Ismerje és alkalmazza a formai és színbeli kiemelés módjait!	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 27–28. old. Istár-kapu (Kr. e. 570. körül); Id. Pieter Bruegel: Bábel tornya (1563); Képzeletbeli rajzok a Bábel tornyáról. Kapcsolódási pontok Magyar nyelv és irodalom (bibliai történetek): Bábel tornya (Ószövetség első könyve: Genesis). Noé életének jellegzetes eseményei. Babits Mihály: Jónás könyve.	1 Bábel tornyának képzeletbeli rajza Hérodotosz leírása és az egyéni elképzelések alapján (tk. 28. old.). 2. Beszélgetés a nagyraágyásról (Bábel tornyának építéséhez kapcsolódóan).
5. TÉMAKÖR: EGYIPTOM MŰVÉSZETE (12 óra)					

31-32.	Az ókori egyiptomiak hitvilága.	1. Elemző beszélgetés az ókori egyiptomi művészeti emlékekről. Képelemzés, tájékozódás a térképen, metszetrajzok értelmezése, feladatok önálló megoldása a tankönyvben, ábramagyarázó szöveg írása, szerkezeti rajz értelmezése színezéssel. A piramis rekonstrukciós és metszetrajzának elemzése, megbeszélése és a lényeges jellemzők önálló megfogalmazása. A túlvilági élet hite és a halottkultusz. A sírok berendezése, díszítése és kellékei. Uralkodói jelképek a tárgyakon.	Előzetes tudás: művészeti alkotások verbális leírása. A megfigyelt forma látványelemeinek megnevezése.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 29–37. old. Tanári kézikönyv 44–45. old.	Előzetes feladatok: Az egyiptomi istenek jellegzetességei (egyiptomi istenek felismerése leírás alapján. Isteni attribútumok kigyűjtése adott szövegből (tk. 39. old.).
	Temetkezési szokások és kellékek (tk. 30-31. old.) Építészeti: sírépítmények (a masztaba, a piramis és a sziklasír jellegzetességei). Templomok (tk. 36. old.) Egyiptomi istenek. Többistenhit az ókori Egyiptomban. Az istenek attribútumai (tk. 37. old.)	2. Épület elemzése: az egyiptomi templom alaprajza és a társadalmi rend közötti összefüggés értelmezése. (Képelemzés, közös megbeszélés, tankönyvmunka.) Fogalmak: álboltozat, masztaba, piramis, sírkamra, mumifikálás, kanópusz-edények, halotti sztélé, szarkofág, kváderkő, halotti maszk, hossz tengelyes építkezés, tengelyesen szimmetrikus épület, hűposztílcsarnok, attribútum, szfinx, pylon (kaputorony), alaprajz, oszlop, homlokzat, forma, funkció, pillér, gerenda,	Kompetenciák Az anyanyelvi kommunikáció, a megfigyelő és elemző, a véleményalkotás képességének fejlesztése a műalkotások megfigyelésével és megbeszélésével. A tanulási képességek fejlesztése a képek és ábrák értelmezésével. A térlátás, a téri tájékozódás fejlesztése, az ok-okozati összefüggések önálló felismerése a masztaba és a piramis metszetrajzának elemzésével. Ismerje meg a tanuló az ókori egyiptomi piramisok építési célját! A matematikai kompetencia fejlesztése: a piramisok alakja (a forma, az élek dőlésszöge, a metszet). Cél, hogy a tanuló tudjon tájékozódni a Nagy Piramis metszeti rajzán!	Kapcsolódási pontok Történelem: az egyiptomi állam kialakulása; Egyiptom társadalma; a piramisok rejtélye. Az egyiptomi társadalom tagozódása. Halál és temetkezés. Tengelyes szimmetria. Természetismeret: Egyiptom éghajlata, Nílus, áradások. Tájékozódás a térképen. Matematika: épületek metszetrajzainak értelmezése. Eszközök: Szarkofágrajz (filctoll, színes ceruza), filmrészlet, vetített képek, írásvetítő.	Szituációs játékok: – Játékos tárlatvezetés előre kiadott szempontok alapján, pl. a múmia titkának megfejtése, rejtélyes tárgyak monológja stb. – Kirándulás a Kheopsz-piramis belsejében. Egy turista képzeletbeli élménybeszámolója a tankönyv rekonstrukciós segítségével. Fogalmazás: izgalmas kaland a piramis belsejében. – Milyen lehetett a Királyok Völgyében található rejtélyes sírok felfedezése. Milyen tárgyakat rejtett Tutanhamon sírkamrája?
33.-36.	Síkábrázolás az ókori Egyiptom művészetében	1. Előzetes feladatok: beszélgetés a tárgyak és az élőlények jellemző nézetéről. 2. Formafelismerési játék: különböző	Előzetes tudás: képzőművészeti ágak legfontosabb megkülönböztető jegyeinek felismerése.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 38-39. old. illusztrációi.	Csoportmunka: egy kitalált vagy megtörtént esemény bemutatása képregényszerű

	Az ókori egyiptomi ábrázolás jellemzői a festményeken és a domborműveken. Az egyiptomi falfestés technikája. Szimmetrikus és frontális ábrázolás, a jellemző nézetek törvénye. (Tk. 38-39. old.)	nézőpontokból fényképezett vagy lerajzolt formák felismerése és jellemzése. 3. Műalkotások elemzése: a jellemző nézetek törvénye az ábrázolásban. A több nézőpontú ábrázolás egyidejű alkalmazásának megfigyelése a tankönyv illusztrációin. 4. Választható ábrázolási feladatok. 4/1. A Halastó című falfestmény átalakítása. Az ábrázolás szempontja: vajon milyen lenne ugyanez a halastó a valóságban (tk. 39. old.). 4/2. Képzeltbeli jelenet: a lakóhely egy ismert részletének bemutatása a Halastó című festmény ábrázolási szabályainak alkalmazásával, pl. milyen lenne a játszótér, a sportpálya, az iskola stb. Fogalmak: jellemző nézetek törvénye, síkábrázolás, sávós ábrázolás, a hatalomnak megfelelő ábrázolás, dombormű (relief), magas dombormű, lapos dombormű, vetületi ábrázolás.	A forma jellemző nézetei. Kompetenciák Elképzeltek történetek megjelenítése az egyiptomi művészettörténeti korszak stílusjegyeinek alkotó felhasználásával. A megfigyelőképesség, a tapasztalati úton szerzett ismeretek és a kommunikációs készség fejlesztése, továbbá a látvány értelmezése a műalkotások megfigyelésével, leírásával, esztétikai minőségeinek jellemzésével. Legyen képes a tanuló megfogalmazni a jellemző nézetek alkalmazásának szabályait a megbeszélte és a tanult szempontok alapján! A matematikai kompetencia (a logikai gondolkodás, a térképészet) fejlesztése a formák elől-, felül- és oldalnézetének vizsgálatával, és a vetületi ábrázolás alapjainak megismerésével.	A paraszti élet jelenetei (falfestmény); Nebamun írnok vadászata (thébai falfestmény); Halastó (thébai falfestmény), Kapcsolódási pontok Matematika: a formák nézeti ábrázolása. Természetismeret: mezőgazdasági munkálatok (szántás, vetés, aratás, betakarítás, cséplés). Eszközök: akvarell, pasztell/színes ceruza. A csoportmunkához nagyméretű karton és tempera vagy olajpasztell.	képsorozatban a sávós ábrázolás szabályainak betartásával, pl. egy iskolai jelenet, egy kirándulás vagy egy sportesemény egymást követő részleteinek rajza az egyiptomi falfestmények stílusában: a korábban megtörtént események az alsó sávba, a későbbiek egyre magasabb sávba kerülnek.
37.-38.	Szobrászat (tk. 40- 41. old.).	1. Műalkotások elemzése: beszélgetés az ókori egyiptomi szobrokról (közös képelemzés, szerepjáték, tükörijáték (a szobrok mozdulatainak utánzása), a	Előzetes tudás: kompozíciós vázlatrajz, befoglaló forma, forma-és mintaritmus. A szobrászat alapanyagai.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 40-41. old. illusztrációi és vetített	Csoportmunka 1. Óriási méretű diszgallér készítése dekorációs céllal a) Tanári előkészítés: A

	Az egyiptomi szobrok készítésének célja és a halottkultusz. Nofertiti, aki szépségesen érkezett (tk. 41. old.).	szobrok készítésének technikája). 2. Kompozíciós vázlatrajz készítése az Írnok szobráról. A gúla alakú befoglaló forma felvázolása és a szobor körvonalának belerajzolása. 3. Az ókori egyiptomi viselet ábrázolása a szobrokon és a festményeken. A fő jellegzetességek megfogalmazása. A nők és a férfiak viseletében megfigyelhető hasonlóságok és különbségek megbeszélése. 4. Nofertiti királyné jellemzése a portré alapján. Jellemrajz a mimika alapján. 5. Választható ábrázolási feladatok. 5/1. Díszes vállgallér tervezése az egyiptomi jelképes formák és jellegzetes díszítőmotívumok felhasználásával (egyéni munka). Tervezési cél: a választott formák stilizálása, a minták sávokba rendezett ritmikus ismétlődésének kialakítása, szín-és tónuskontraszt megtervezése. 5/2. A szarkofágok díszítése (tk. 31. old.). Előzetes feladat: ember alakú szarkofágok képeinek gyűjtése, a díszítőmotívumok megbeszélése. Fogalmak: frontális beállítás, tömörszerű forma, szimmetria, monumentalitás, mintaritmus, stilizálás, idealista és realista ábrázolás, látványelemzés, kompozíció.	Kompetenciák A megfigyelő, elemző és kommunikációs képesség fejlesztése az ismert formák, jelek, jelzések és szimbólumok értelmezésével, újszerű, alkotó használatával. A matematikai kompetencia és a manuális készség fejlesztése a tengelyesen szimmetrikus ékszergallér formájának felrajzolásával, a szerkesztőeszközök célirányos használatával. Az esztétikai-művészeti kifejezőképesség (a kreativitás, az eredetiség, az alkotó képzelet, a találékonyság, a díszítőkészség, a színhasználati készség) fejlesztése, a tanulás hatékonyságának elérése az elméleti ismeretek tevékeny, alkotó alkalmazásával.	képek az adott témához. Khephrén fáraó szobra (Kr. e. 2540- 2505); Írnok szobra (Kr. e. 2500 körül) Nofertiti királyné portrészobra (Kr. e. 1340 körül); Tutanhamon arany halotti maszkja (Kr. e. 1323 körül); Egyiptomi díszgallérok. Kapcsolódási pontok Matematika: tengelyes szimmetria. Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével. Dráma és tánc: nem verbális kommunikációs játékok. Mimika, gesztusok. Eszközök: famentes rajzlap, grafitceruza, körző, vonalzó, filctoll/tempera, nagyméretű karton, színes papírok, olló, ragasztó, fényképezőgép.	díszgallér tervezett méretű sávjának felrajzolása és kivágása. A gallér sávok feldarabolása az osztálylétszámnak megfelelő mennyiségben. A darabok beszámozása az összerakás megkönnyítése miatt. b) Tanulói feladatok: a gallér adott részletének díszítése megbeszélte szempontok alapján. A kész részletek közös összeépítése egész formává. A kiosztott részletekre jelképes formák, amulettek stilizált formái, és geometrikus motívumok kerüljenek. 2. Fáraó voltam Egyiptomban című papírkollázs vagy fotómontázs készítése (fotó készítése a saját gyártmányú díszgallérban és egyiptomi stílusú fejfedőben, a portré mögé egyiptomi épületek montírozása).
39.-40.	Egyiptomi írásformák (hieroglif, hieratikus, démotikus).	1. Előzetes feladatok: Könyvtármunka. – Egyiptomi írásformákhoz, jelképekhez kapcsolódó információk gyűjtése. 2. Műalkotások elemzése: az egyiptomi	Előzetes tudás: események, történesek elmondása. A formaegyszerűsítés és a formaátírás jellemzői. Egyszerű	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 42-43. old. III. Ramszesz fáraó	Kiegészítő feladatok 1. Egy rövid vers tartalmának bemutatása piktogramokkal. 2. Egy rövid mondat írása

	Hieroglifák (tk. 42. old.). Kartus/névgűrű (tk. 42-43. old.). Jelek és jelképek (tk. 44. old.). Vizuális jelek, szimbólumok értelmezése, alkotó használata. Képekben írt vers (tk. 45. old.)	írásformák megjelenése a festményeken, domborműveken, a szobrokon, az épületeken és a szarkofágokon. A feliratok és a kép szoros kapcsolatának indoklása. 3. A képirás jellemzőinek tevékeny megismerése, pl. hieroglif jelekből álló saját monogram vagy titkos szöveg tervezése (tk. 43. old.). Fogalmak: képirás, hieroglifa, hieroglif írás, hieratikus és démotikus írás, névgűrű (kartus), piktogram, emotikon, dombormű, magas dombormű, lapos dombormű.	közlő ábrák értelmezése. Kompetenciák A megfigyelőképesség, a kompozíciós készség, az anyanyelvi és a vizuális kommunikáció fejlesztése. Cél, hogy a tanuló képes legyen egyszerű vizuális közlések jellegzetességeinek leolvasására és szóbeli megfogalmazására megadott szempontok alapján. A digitális kompetencia fejlesztése az információk önálló gyűjtésével (internet, könyvtár).	kartusai. Hieroglifák. A rosettei- kő Kapcsolódási pontok Történelem: Írás az ókori Egyiptomban. Az egyiptomi képirás megfejtése. Természetismeret: jelek, jelzések felismerése és értelmezése. Informatika: rajzos szöveges dokumentum, sms, emotikonok szerepe. Eszközök: filctoll, színes ceruza.	a képirás nyelvén. Titkosírás tervezése a tartalmat kifejező képjelek segítségével. Egymás mondatainak megfejtése. 3. Írj egy levelet, amelyben piktogramokkal meséled el egy napod történetét! 4. Információközlő jelek és jelképek napjainkban. Emotikonok elemzése és tervezése.
41.-42.	Az egyiptomi jelképes ábrázolás Varázsserejű tárgyak és amulettek. (Tk. 46. old.) Jelképes állatformák az egyiptomi ábrázolásban. (Tk. 46. old.)	1. Jelképes formák az egyiptomi ábrázolásban. Szógyűjtés versenyben. 2. Választható ábrázolási feladatok. 2/1. Rekonstrukciós feladat: egyiptomi alkotások hiányzó részleteinek rajzi kiegészítése, pl. félbevágott szobor. 2/2. Szerencsekarperec tervezése (tk. 46. old.). Díszítés egyiptomi jelképes formákkal. 2/3. Gipszmedál vagy gipszplakett készítése. Díszítés: a felületébe karcolt egyiptomi istenek alakjával és isteni attribútumokkal. Fogalmak: amulett, attribútum, plakett, medál	Előzetes tudás: megadott szempontok alapján tárgyak csoportosítása. Kompetenciák: A tanulási képességek a képi emlékezet, az ismeretek alkalmazásának és rendszerezésének fejlesztése. Az ismeretek megerősítése a múzeumlátogatás során, pl. a budapesti Szépművészeti Múzeum Egyiptomi Gyűjteménye.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 48–50. old. A tankönyv egyiptomi fejezetének illusztrációi. Tanári kézikönyv 68–69. old. (az összefoglaló feladatok megoldása). Kapcsolódási pontok Történelem: Az egyiptomi társadalom. Egyiptomi istenek attribútumai.	Képkirakó játék: egyiptomi épületek, szobrok, festmények vagy tárgyak közül 1-1 reprodukció szétvágása legalább 15-20 darabra. Az azonos alkotások darabjainak elhelyezése 1-1 borítékban. – Alkossanak a tanulók 3 csoportot, majd egymással versenyezve rakják össze az alkotás képét.
6. TÉMAKÖR: AZ ÓKORI GÖRÖGÖK MŰVÉSZETE (10 ÓRA)					
43.-44.	A minószi kultúra	1. Térképolvasás: a Peloponnészosz félsziget és Kréta szigetének földrajzi elhelyezkedése (tk. 47. old.). 2. Közös megbeszélés: a krétai	Előzetes tudás: építmények, építészeti alkotások típusainak, funkcionális térrészeinek	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 48-49. old. illusztrációi.	Kooperatív feladatok: labirintusok 1. Előzetes feladatok: különböző típusú

	A knósszoszi palota alaprajza és díszítése A labirintusok. Labirintusjátékok. A krétai freskók jellemzői. A krétai nők viselete. (Tk. 52–55. old.)	építészet jellegzetességei. 3. Képelemzés: a Bikaugrás című freskó kompozíciója, a szereplők mozgulata. A mozgássor értelmezése a magyarázó rajz és a tankönyv szövegének alapján. 4. Sík vagy térbeli labirintus tervezése. A tervek készülhetnek szabályos vagy szabálytalan befoglaló formával, vagy akár valamilyen alakzatot is ábrázolhatnak (pl.: kialakítható növény, állat vagy ember körvonalán belüli labirintushálózat). 5. Képkiegészítés. A restaurátor munkájának kipróbálása rajzkiegészítéssel. Pl. a „párizsi nő” című freskótöredék rajzi kiegészítése. (Kiindulási alap a kép egy részletének fénymásolata.)	megnevezése. Kompetenciák: Egyszerű téri helyzetek leírása, megjelenítése. Térbeli tagolódások létrehozása. A térbeli tájékozódás és a természettudományos kompetencia fejlesztése a térképolvasással és az épület alaprajzának értelmezésével. A személyiség fejlesztése (önismeret, empátia, döntéshozatal képessége) a labirintusok jelképes szerepéhez kapcsolódó kérdésekkel és vitával. A megfigyelőképesség, a koncentrációs készség, a találékonyság és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése a labirintusok megfejtésével és az egyéni megoldásokat alkalmazó új labirintus tervezésével. A hatékony, önálló tanulás képességének fejlesztése az önállóan végzendő feladatokkal és a kutatómunkával.	Tanári kézikönyv 58-59. old. A knósszoszi palota alaprajza és oszlopai; Bikaugrás (freskó a knósszoszi palotában); Labirintusvariációk. Kapcsolódási pontok Történelem: A krétai mondakör. A boldogok szigete. A Peloponnészosz félsziget térképe. Magyar nyelv és irodalom : a mítoszok és a mitológia fogalmának ismerete. Néhány görög mítosz ismerete. Eszközök: grafitceruza, filctoll, vonalzó és esetleg körző; az illusztrációhoz: tempera, filctoll vagy olajpasztell.	labirintusok gyűjtése (sík és tér, egy vagy több bejáratú, átmenő). 2. A labirintus mint az élet jelképe. Beszélgetés az élet labirintusáról, tehát a különböző életutakról, élethelyzetekről és az élet helyes döntéseiről. 3. Játék: tájékozódás a labirintusban: a helyes útvonal (pl. középpont, kijárat) megkeresése. Labirintusjátékok megfejtése. 4. A rejtélyes krétai labirintus szerepe a görög mitológiai történetekben, pl. Daidalosz és Ikarosz, Thészeusz és Ariadné történetének felidézése. Illusztráció készítése a történethez.
45.- 46.	Mükéné művészete	1. Térképolvasás: Mükéné város megkeresése a Peloponnészosz félszigetet ábrázoló térképen (tk. 51.	Előzetes tudás: álboltozat (Egyiptom művészete), az illusztráció készítésének	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 50-51. old. illusztrációi	Témakutatás - Milyen felfedezések kapcsolódnak Heinrich

	A mükénéi vár, a paloták és a királysírok. (Tk. 50-51. old.) Illusztráció: a trójai faló (tk. 51. old.)	old.). 2. Ábraolvasás: a teherhárító háromszög építéstechnikai jelentősége és az álboltozat építésének menete. A magyarázó ábra és a mükénéi Oroszlános kapu összehasonlítása 3. Látványelemzés: az Atreusz kincsház részletes elemzése. A rekonstrukciós rajzon megjelölt részletek értelmezése magyarázó szöveggel (tk. 51. old.). 4. Közös megbeszélés: milyen lehetett a trójai faló? (Forma, méret, díszítés, szín.) Milyen eszközökkel mozgathatták meg ezt a nagy szerkezetet?	szempontjai. Kompetenciák: A térbeli tájékozódás fejlesztése a térképolvasással. Épületek, építmények célirányos megfigyelése. Magyarázó rajzok értelmezése. A megfigyelő- és elemzőképesség fejlesztése a rekonstrukciós tömegvázlat értelmezésével. A képzelet, a kompozíciós és díszítőkézség fejlesztése. Cél: legyen képes a tanuló az illusztrált történet legjellegzetesebb részleteit a kompozícióban hangsúlyozni.	A mükénéi “Oroszlános kapu” ; a püloszi palota trónterme “ ; Atreusz kincsháza” Mükénében ; az ún. “Agamemnon-maszk”; a trójai faló ábrázolása egy mükénéi kerámiaedényen; Tanári kézikönyv 60-61. old. (Szakmai kiegészítés: hogyan épült az Atreusz kincsháza ?) Kapcsolódási pontok: Történelem: a mükénéi vár története. A trójai háború eseményei. Természetismeret: térképolvasás. Történelem: a mükénéi vár története. Irodalom: Devecseri Gábor: Nesztór Palotája (vers). Eszközök: Görögország térképe, vetítés (projektor), internet, képelemzés. Alkotómunka: filctoll, tempera, színes papír és olajpasztell.	Schliemann nevéhez? - Kik voltak a küklpszok, és vajon miért nevezték el a mükénéi vár falazását róluk? (A küklpszok a görög mitológiában szereplő félelmetes egyszemű óriások voltak.) - A trójai háború és a trójai faló. Csoportmunka: Projektfeladat, témakutatás: a trójai háború kirobbanásának okai, a háború történetének megismerése, a Trója romjainak felfedezése, a trójai faló ábrázolási variációinak keresése, fegyverek és harci öltözékek a trójai háború idején; milyenek voltak a divatos női és férfi viseletek, díszítőmotívumok, használati tárgyak.
47.- 48.	A görög templomok jellegzetességei.	1. Közös megbeszélés: a görögök életszemlélete, a sokistenhit. Istenek és templomok. Istenek a mitológiai	Előzetes tudás: az egyiptomi és mezopotámiai emberábrázolás. Statikus és	Szemléltetés: A képzelet világa illusztrációi :	Témakutatás - Kik voltak a Parthenon homlokzatát díszítő

	A görög oszloprendek (dór, jón, korinthuszi) (tk. 52. old.). Az athéni Akropolisz épületei (tk. 53. old.) Parthenon (tk. 53-55. old.) A görög szobrászat stíluskorszakai: archaikus kor, klasszikus kor és hellenizmus kora (tk. 56-57. old.) A műelemzés módszerei (tk. 4-5. old.)	történetekben (tk. 64. old.). 2. Műalkotáselemzés: a görög templomok jellemzői. A görög oszloprendek összehasonlítása. A dór, a jón és a korinthuszi stílus fő jellegzetességeinek megfogalmazása. 3. Vázlatrajzok készítése görög épületek részleteiről (pl. oszlopfő). 4. Az athéni Akropolisz épületei, és a Parthenon részletes elemzése. 5. Mitológiai szereplők a Parthenon domborművein, pl. kentaurok, lapithák, istenek, gigászok. 6. Összehasonlítás: az egyiptomi, a mezopotámiai és a görög szobrok emberábrázolási stílusa. 7. A görög szobrászat stíluskorszakainak elemzése és összehasonlítása: az archaikus kor, a klasszikus kor és a hellenizmus kora. Fogalmak. Építészet: akropolisz, lépcsős alépitmény, dór- jón- korinthuszi oszlopok, gerendázat, akantuszlevél, vájatos oszloptörzs, fríz, triglif-metope sor, tünpanon (oromfal), nyeregtető, koronázó párkány, szentély. Szobrászat: frontális kompozíció, archaikus mosoly, ideális testarányok, idealizált ábrázolás, kontraposzt, kánon, holtpon, kurosz, koré, statikus, dinamikus.	dinamikus szobrok. Az emberi test arányai. Alaprajzok és homlokzatok értelmezése. Kompetenciák: Az ismeretszerzési, a tanulási és a kommunikációs képességek fejlesztése az ókori görög művészet alkotásainak elemzésével. Cél, hogy a tanuló megismerje a görög építészet legfontosabb jellemzőit. Kérdések segítségével alkosson véleményt a görög épületekről, és ismerje a műelemzés néhány módszerét! Képes legyen értelmezni a magyarázó rajzokat. Képes leírás alapján egy történet szereplőjének megjelenítésére, és az illusztrálandó történet legjellegzetesebb részleteit az adott alakzatba, pl. a körkompozícióba befoglalni. Matematikai kompetencia: aranymetszés; vetületi ábrázolás: a térforma ábrázolása három nézetben (előlnézet, felülnézet, oldalnézet).	Az athéni Akropolisz épületei. Anavüszoszi Kurosz; Fiala nő, koré ; Delphoi kocsihajtó; Polükleitosz: Lándzsavívő Müron: Diszkoszvető (Kr. e. 450 körül); Szamothrakéi Niké; Laokoón-csoport; Tanári kézikönyv 62-63. old. (a feladatok megoldása). Kapcsolódási pontok : Magyar nyelv és irodalom: néhány görög mítosz ismerete. A mítoszok és a mesék különbségei. Matematika: aranymetszés szerkesztése. Vetületi ábrázolás. Történelem: az ókori görög olümpiai eseményei. Erkölcstan: Az egészséges élet titkai. Eszközök: DVD- lejátszó, számítógép, projector), a tankönyv képeinek és ábráinak elemzése, a jellegzetességek felismerése kérdések segítségével. Filmrészletek, olimpiai játékok egy versenye. Grafika: filctoll, pasztellkréta.	domborművek mitológiai szereplői, pl. a kentaurok és a lapithák? - Miért harcoltak egymással az istenek és a gigászok, kikkel harcoltak az amazonok? Alkotómunka (kooperatív feladat): az aranymetszés arányainak szerkesztése. Aranyspirál színes kidolgozása. A Parthenon domborművein ábrázolt mitológiai szereplők egyéni elgondolás szerinti ábrázolása (kentaúr, gigász, amazon). A mozgás ábrázolása: egy választott sportág jellegzetes mozdulatának bemutatása, a mozgássor sűrítése egy képben, a holtpon ábrázolásával.
49.-50.	Az ókori görög díszítőművészet	1. Előzetes feladatok: a görög kerámiaedény különböző formái, és az edények használata.	Előzetes tudás: a viaszkar technikája. Szimbólumok a művészetben.	Szemléltetés Geometrikus stílusú, fekete alakos és vörös alakos görög	Témakutatás: a görög harcosok viselete

	Kerámiaedények: geometrikus, feketealakos és vörösalakos stílus (tk. 58. old.). A görög harcosok (tk. 60. old.). A pajzs (tk. 61. old.)	2. A görög díszítőmotívumok jellemzőinek összegyűjtése. 3. Alkotómunka: kerámiaedény tervezése a megismert görög díszítőmotívumok alkalmazásával és azok kreatív áttervezésével. Sordíszek: meander, futókutya, rozetta, palmetta, figurális motívum. Technika: viaszkar. Fogalmak: geometrikus, fekete alakos és vörös alakos kerámiaedény, fazekasság, amfora, kratér, hüdria, meandervonal, palmetta, szimbolikus, hoplita, falanx, khiton	Kompetenciák A műalkotások elemzésének képessége (lényegkiemelés, azonosságok és különbségek meglátása, véleményalkotás), a díszítőkészség, a kompozíciós készség és az elméleti ismeretek alkalmazása az egyeni alkotói munkában.	kerámiaedények (amfora, kratér, hüdria), görög katonák ábrázolása a vázafestményeken és a pajzsokon. Kapcsolódási pontok Történelem: a görög harcosok. Görög-perzsa háborúk. Eszközök: A viaszkarctechnikához: famentes rajzlap, tempera, gyertya vagy olajpasztell, karcolóeszköz. A grafikai munkához: filctoll, színes ceruza	és fegyverzete (tk. 60. old.). A kerek pajzs díszítőmotívumainak jellegzetességei. Egyedi pajzs tervezése a görög díszítőmotívumok alkalmazásával. Egyedi pajzs tervezése egyénre szabott motívumokkal vagy monogrammal.
51.-52.	A görög színház helyszíne, szerkezete és működése (tk. 62. old.). Görög színházi maszkok. Érzelemábrázolás-mimika (tk. 63. old.).	1. Motiváció, hangulatkeltés: történetek az ókori görög színházi előadásról és a színház működéséről. 2. A görög színház fő részei. 3. Az ókori görög színházi maszkok jellemzői. 4. Maszkok tervezése rajzban és papírkivágással. Cél: egy jellegzetes tulajdonság, hangulat bemutatása mimikával és színekkel Feladat: az emberi arc stilizálása, a pozitív negatív foltok helyes arányának megtartása a papír kivágásakor. Fogalmak: előtér (orkesztra), színpad, szkéné, színházi műfajok: tragédia és komédia. Papírkivágás (pozitív és negatív forma), szimmetrikus kompozíció.	Előzetes tudás: a mimika és a gesztusok érzelmkifejező szerepe. Alapfokú jártasság dramatikus játékformákban. A szóhasználat és a testbeszéd összehangolása. Kompetenciák Az önismeret, önkép kialakítása és az átélő képesség fejlesztése a saját érzelmek szubjektív kifejezésével. A manuális készség, az anyagismeret és az anyaghasználati készség fejlesztése az új technikák kipróbálásával. Cél, hogy a tanuló ismerje a görög színház kialakításának módját és a színházi maszkok fő jellemzőit. Legyen képes egy karakteres álarcot megtervezni és elkészíteni egyszerű eszközökkel, pl. papírkivágás.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 62-63. old. illusztrációi. Kapcsolódási pontok Irodalom: A színházi előadás műfajai: tragédia, komédia. Görög színdarabok: Szophoklész: Antigoné; Homérosz: Íliász, Odüsszeia; Tánc és dráma: a görög mitológiai történetek feldolgozása dramatikus formákkal. Eszközök: választható grafikai eszköz (pl. filctoll) vagy a papírmáskok készítéséhez A/4-es fehér vagy színes írólap, hegyes olló, fekete karton, folyékony ragasztó.	Projektfeladat: A görög színházi előadás. Történetek előadása maszkokban, a színházi fogalmak alkalmazásával (feszültség, konfliktus).
7. TÉMAKÖR: AZ ÓKORI ITÁLIA MŰVÉSZETE (2 ÓRA)					

43.- 44.	Etruszk művészet. A halottkultusz emlékei: sírok, falfestmények, domborművek, szarkofágok. Az etruszk viselet jellegzetességei (tk. 66-67. old.).	1. Ismétlés: temetkezési szokások az ókori Egyiptomban. 3 Az etruszk halottkultusz emlékeinek megismerése: a sírok típusai, a falfestmények és a domborművek jellegzetességei. (Vidám jelenetek a holtak városában című szövegrész közös felolvasása (tk. 67. old.). 5. Az egyiptomiak és az etruszkok temetkezési szokásainak, és a szarkofágok jellegzetességeinek összehasonlítása. 6. Melyek az etruszk falfestmények jellemzői? A jellegzetességek önálló felismerése a tankönyv illusztrációinak megfigyelésével (tk. 66. old.) Az etruszk falfestmények jellemzőinek önálló összegyűjtése. A síkábrázolás meghatározása. 7. Alkotómunka: az archaikus mosoly bemutatása saját önarckép megrajzolásával vagy egymásról készült fényképekkel. Fogalmak: boltív, átrium-ház, freskó, síkábrázolás, szarkofág, bronzöntés, archaikus mosoly, kiméra (oroszlántestű mitológiai lény), terrakotta.	Előzetes tudás: a síkábrázolás jellemzői, mitológiai történetek. Temetkezési szokások az ókori Egyiptomban. Művészeti alkotások verbális leírása. Tanult történelmi esemény és történet lényegének elmondása. Kompetenciák Az anyanyelvi kommunikáció, a hatékony önálló tanulás és a véleményalkotás képességének fejlesztése a műalkotások elemzésével és a tankönyv szövegének megadott szempontok szerinti önálló feldolgozásával. Az intuíciós képességek fejlesztése az etruszk halottkultusz tárgyainak vizsgálatával.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv illusztrációi (66-67. old.) Etruszk sír Cerveteriben; Terrakotta szarkofág egy házaspár szobrával; Táncosok és zenészek (tarquiniai falfestmény- A terrakotta művek készítésének technikája. Kapcsolódási pontok Történelem: Róma alapítása. A római királyság. Mondák az ókori Rómából, pl. Romulus és Remus. Erkölcstan: kapcsolat, barátság, szeretet. Eszközök Vetítés (DVD, projector), fényképezőgép. Grafitceruza, olló, ragasztó.	Témakutatás – Kik voltak az etruszkok, hol és hogyan éltek? Az etruszk civilizáció újításainak és szokásainak megismerése. - Vas István: Az etruszk szarkofág című versének meghallgatása. Beszélgetés a versben elhangzó költői kérdésekről. Vajon miért érezzük humorosnak az etruszk szarkofágokat? – Milyenek voltak az etruszk díszítőművészet bronztárgyai, pl. a tükrök? Kollázs készítése: az önarcképrajz beleragasztása egy etruszk tükörkeret fénymásolatába.
45.- 46.	A Római Birodalom építésze	1. Bevezetés, hangulatkeltés: ókori római mondások értelmezése és napi aktualitása.	Előzetes tudás: művészeti alkotások verbális leírása. Az	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 68-75. old.	Témakutatás 1. Ókori római közmondások gyűjtése.

Új épületszerkezetek és épülettípusok: diadalív, diadaloszlop, amfiteátrum (tk. 68. old.). A római lakóházak díszítése (tk. 69. old.) Hogyan szórakoztak a rómaiak? Colosseum (tk. 70. old.). A római templom jellemzői. Pantheon (tk. 71. old.). Szobrászat (tk. 72-73. old.)	2. Ismételtes: a térfelépítés változása az ókori építészetben (pillérgerendás szerkezet, álboltozat, pillérboltíves szerkezet, kupola). 3. Milyen házakban laktak a rómaiak? A pompeji lakóház rekonstrukciós rajzának értelmezése és a részletek magyarázata a tankönyv ábrái és a pompeji lakóházról szóló leírás alapján. A római lakóházak díszítése: freskók és mozaikok. 4. Épületelemzés. A római építészet vívmányainak megismerése (Pont du Gard, Colosseum, Pantheon). Az ábrák értelmezése közös megbeszéléssel. 5. A realista ábrázolás. Részletes szoborelemzés: Marcus Aurelius lovas szobra. A kompozíció jellegzetességei. 6. A portré műfajának elterjedése Rómában. Portrészobrok mimikájának elemzése. Fogalmak: boltív, boltozat, feszítávolság, diadalív, dondaboltozat, keresztboltozat, kupola, kupoladob, opeion, colosseum - motívum, oszlopos előcsarnok (portikus), oszlop, féloszlop, amfiteátrum, bazilika, öntött (monolit) beton, Fórum, átrium, realista ábrázolás, a portré műfaja, viaszportré, viaszlenyomat, márvány és bronzszobor, tóga, tunika	emberi gesztusok: mimika, mozdulatok értelmezése. Valódi és álboltozat különbsége. Alaprajz és homlokzat értelmezése. A szobrászat anyagai. Kompetenciák: A legfontosabb vizuális jelek, szimbólumok értelmezése. Képi utasítások követése, pl. fázisrajzok a tóga felöltéséről. A megfigyelő és koncentrációs képesség, a tér- és formaérzék, a látvány értelmezésének fejlesztése. A lényegkiemelés, általánosítás és az esztétikai elemző képesség fejlesztése a tanult műalkotások értelmező ábrázolásával (magyarázó rajzok, formaegyszerűsítés). A megismerő, a befogadó és a kommunikációs képességek fejlesztése a legfontosabb vizuális jelek, szimbólumok értelmezésével. Az önálló ismeretszerzési képességek és az aktivitás fejlesztése a római kori tárgyakkal, műalkotásokkal kapcsolatos információk gyűjtésével. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése a műalkotások tartalmának és mondanivalójának átélésével.	illusztrációi. Pont du Gard; a Vettiusok háza Pompejiben; Colosseum; Pantheon; Marcus Aurelius lovas szobra; Patricius az ősök mellszobrával; Római császárportrék, pl. Caracalla; Claudius császár szobra; Augustus császár békeoltára; A római katonai és polgári viseletet ábrázoló rajzok. Kapcsolódási pontok Történelem: Róma a köztársaság korában. A császárság kora. Róma, a birodalom fővárosa. A római hadsereg. A római császárok hódításai. Róma a rómaiak Pannóniában. A terjeszkedése. Erkölcstan: viselkedésünk hatása. Eszközök: DVD, projektor, számítógép, művészeti albumok. A tóga felöltésének kipróbálásához egy nagyméretű lepedő.	– Tévedni emberi dolog (Seneca Annaeus). – Kétszer ad, ki gyorsan ad (Publilius Syrus). – Drága ruhád még nem tesz bölccsé és nem is érdem (Horatius). – A kocka el van vetve (Julius Caesar). – Barátainkat nem szavaik, hanem tetteik alapján kell megítélnünk (Livius). 2. Szimbólumok és hatalmi jelvények az ókori Rómában, pl. tóga és a signumok. A szimbólumok és a hatalmi jelvények szerepe a római polgárok és katonák viseletében. A szemléltető rajzsorozat fázisrajzait és a leírást követve próbáljuk ki, hogyan kellett a férfiaknak és a fiúgyermeknek magukra csavarni a tógát!
--	---	---	---	--

8. TÉMAKÖR: MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÁS (2 ÓRA)

53.- 54.	Őskori, mezopotámiai, egyiptomi, görög és római művészet.	1. Művészettörténeti összefoglalás. 1/1. Műalkotások felismerése képrészlet alapján. Képkirakó játék. 1/2. Különböző stílusok felismerése, stíluspárok egyeztetése (differenciált feladatkiadás) 1/3. Mitológiai szereplők felismerése. Közös megbeszélés. 1/4. Művészeti totó. Tankönyvmunka.	Előzetes tudás: Az őskori, a mezopotámiai, az egyiptomi, a görög és római művészet jellegzetességei. A képzőművészeti ágak megkülönböztető jegyeinek felismerése. A műalkotások csoportosítása (téma, műfaj, technika).	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 7-76. old. illusztrációi és feladatai. Válogatás a tanult művészettörténeti korszakok alkotásaiból, és a mitológiai szereplők ábrázolásaiból. Magyarország térképe a római korban.	Témakutatás Római kori emlékek Magyarországon, pl. Történeti Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum, Aquincum Múzeum. információk gyűjtése Magyarország római-kori emlékeiről. Képek és leírások a római- kori padlófűtésről és a víziorgona működéséről. Történelmi ismeretek felidézése a rómaiak hódító hadjáratairól. Topográfiai ismeretek fejlesztése: római-kori városok elhelyezése a Dunántúl térképén. A római-kori városok latin elnevezésének és mai magyar nevének egyeztetése.
	A művészettörténeti stíluskorszakok legjelentősebb alkotásainak és a stíluskorszak jellemzőinek ismerete.	2. Választható ábrázolási feladatok. 2/1. Rekonstrukciós rajz készítése. A tanult művészettörténeti stíluskorszakokból választott szobor részletfotójának kiegészítése egészszé. A szimmetria gyakorlásához pl. Willendorfi Vénusz, Gudea, Írnok, Marcus Aurelius portréja. A kontraposzt értelmezéséhez pl. Pölükleitosz Lándzsvívő. 2/2. Mitológiai szereplők ábrázolása. A tanult művészettörténeti korszakok ábrázolásain megjelent, és a mitológiai szereplők orvosi rendelője című feladatban megismert lények közül az egyik színes kidolgozása. Ábrázolás a leírás alapján. Fogalmak: a mitológiai szereplők neve.	Kompetenciák A legjelentősebb művészet-történeti stíluskorszakok elemi ismerete, a legjellemzőbb alkotások és szimbolikus tárgyak felismerése és azok gyakorlati feladatokba ágyazott kreatív alkalmazása. A kommunikációs képesség, az értelmező ábrázolás, az önálló ismeretszerzés és az ismeretek alkalmazási képességének fejlesztése. A térbeli tájékozódás, a topográfiai ismeretek fejlesztése a térképolvasással. A tanulási képességek és az idegen nyelvi kommunikáció fejlesztése a magyarországi városok római kori latin nevének megismerésével, a művészettörténet szakszavainak megtanulásával.	Kapcsolódási pontok Történelem: Pannóniai városok. Provinciák. Irodalom: a görög és a római mitológiai történetek szereplői. Hon-és népismeret: a múlt emlékeinek tiszteletben tartása és a hagyományok őrzése.	

9. TÉMAKÖR: MIÉRT SZÍNES A VILÁG? (10 ÓRA)

55.- 57.	Színkeverés	1. Tankönyvmunka: a színek jellemzői (színezet, tónus, telítettség).	Előzetes tudás: alapszínek, mellékszínek, a 12 tagú színekör,	Szemléltetés: A képzelet világa	Előzetes feladatok:
-------------	--------------------	---	--	---	----------------------------

	Az összeadó színkeverés. A kivonó színkeverés. Fő- és mellékszín (tk. 78. old.). A színek jellemzői: színezet, tónus (valór), telítettség. Kontrasztok: színezet-, hő- és tónuskontraszt (tk. 80-81. old.). Telt és tört színek (tk. 83. old.). Semleges és tarka színek kontrasztja. A tónus és színek kontrasztok figyelemfelhívó szerepe.	A lokálszín. Összeadó és kivonó színkeverés. Fő- és mellékszín. Telt és tört színek Színezet-, hő- és tónuskontraszt. Semleges és tarka színek kontrasztja. A színek hangulati hatása, tulajdonságokhoz, érzelmekhez kötődő színek. 2. Választható alkotói feladatok. 2/1. Színkeverési feladatok, pl.: térhatás elérése semleges és tiszta színek kontrasztjával. 2/2. Tulajdonságok kifejezése derített és tompított színárnyalatokkal. Színes grafika vagy festmény tervezése íves, hullámzó vonalakból. Fogalmak: spektrum, prizma, főszínek, mellékszín, összeadó színkeverés, kivonó színkeverés, színezet, tónus (valór), telítettség (telt és tört színek), színekör, Színek kontraszt, tónuskontraszt, kiegészítő (komplementer) színek, hideg és meleg színek, harmonikus, semleges és tarka színek, kompozíció, szín-, vonal-, formaritmus, színharmónia, kiemelés.	kiegészítő színek, hideg-meleg színek, Kompetenciák A megismerő képességek, a megfigyelés, értelmezés és a színérzékenység fejlesztése a színek tulajdonságainak tanulmányozásával. A színmegjelenítés, a kísérletezés és alkalmazó képességek fejlesztése a színek értelmező használatával, a különböző festőtechnikák kipróbálásával.	tankönyv 78-83. old. illusztrációi. Tanári kézikönyv 74–77. old. (diákmunkák). Óravázlat: Tanári kézikönyv 76-77. old. Kapcsolódási pontok Fizika: fénytörés. A fehér fény színekre bontása prizma segítségével. A spektrum színei. A szivárvány keletkezése. Irodalom: Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom (vers). Kiss Dénes: Időkék (vers). Természetismeret: a szivárvány keletkezése. Eszközök: prizma, vetítő, a színkeverést szemléltető forgótárcsa, színes fényt adó lámpák, fényképfelvételek a szivárványról, tempera vagy akvarell.	– Színnevek gyűjtése Kosztolányi Dezső verséből. Fantázia színnevek kitalálása. – Festékszín nevei, növényekről, állatokról és tárgyakról elnevezett színek elnevezéseinek gyűjtése (az összegyűjtött színnevek a Tanári kézikönyv 76. oldalán olvashatók). – Miért látjuk színesnek a formákat? A spektrum színei. – Különböző formák egymáshoz viszonyított színviszonyainak megfigyelése (reflex).
58.-60.	Játék a faktúrával.	1. Elemzés: a természeti és a mesterséges formák felülete. Felületek a festészetben és a szobrászatban.	Előzetes tudás: a vizuális nyelv alapelemeinek megkülönböztetése és használata. Szín-, tónus- és vonalkontrasztok, vizuális ritmusok,	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 84-86. old.	Kooperatív feladat: játék a faktúrával. Dekoratív felület

	Variációk íves és egyenes vonalakra (tk. 84. old. Térhatás vonalakkal és tónusokkal (tk. 85. old.). Vonalak és foltok kontrasztja (tk. 85. old.). Színkontrasztok, tónuskontrasztok (tk. 85-86. old.). Ívek és egyenesek harca (tk. 86. old.).	2. Választható ábrázolási feladatok. 2/1. Anyagszerű ábrázolás. A látott forma felületének utánzása. 2/2. Nonfiguratív felület tervezése a vizuális alapelemek játékaival. Ajánlott témák: vonalak és foltok kontrasztja, színkontrasztokra épülő kompozíciók, fekete-fehér tónuskontraszt, hullámzó vonalakból képzett színkompozíció, ívek és egyenesek harca, színkompozíció kooperatív munkában, egy zenei mű hangulatát érzékeltető színkompozíció. 2/3. A színek térhatását, hangulati hatását hangsúlyozó kompozíciók festése. Tiszta színekből kevert színárnyalatok.	színek érzelemkifejező és hangulati hatása. Különböző képzőművészeti technikák alapszintű alkalmazása. Kompetenciák Elképzeltek történetek megjelenítése különböző méretű és formájú felületeken. Szabad asszociációs és vizuális játékok adott témára (pl. fogalom, gondolat, érzés, cselekvés stb.). A megfigyelőképesség, az eszközhasználati készségek, a formaérzék és a formafantázia, a színhasználati készség, a képzelet, a kombinatív képességek, a kísérletező képesség és a kompozíciós készség fejlesztése a dekoratív felületek kidolgozásával. A kooperációs képességek és a problémamegoldó gondolkodás (önállóság, kezdeményezőképeség, szervezőképesség) fejlesztése a közös kompozíció megtervezésével és összeállításával.	Különböző felületű tárgyak, növények és állatok fotója vagy eredeti formája. Meseillusztrációk: a mesebeli figurák felületének dekoratív kidolgozásának módjai. Tari Eszter: Inro XVI. (2008); Tari Eszter: Reciprok II. (2012). Tanári kézikönyv 78-87. old. (diákmunkák). Kapcsolódási pontok: Természetismeret: növények és állatok. Dráma és tánc: dramatikus improvizációk zenei művek alapján. Eszközök: valóságű vagy dekoratív felület ábrázolása tetszőlegesen választott grafikai vagy festői technikával.	képzése a pontok, a különböző vonalfajták és színfoltok ötletes alkalmazásával. Ajánlott témák: a képzelet madara, mesebeli virágok. Feladat: egy valóságos madár- vagy virágforma felületének áttervezése kitalált mintákkal Közös kompozíció készítése a puzzle-szerűen, közös képpé összeilleszthető formák egyéni kidolgozásával. Fontos a közös kép színhangulatának előzetes egyeztetése.
61.-64.	Felületalkotás különböző anyagokkal.	1. Tér és sík megkülönböztetése és megjelenítése különböző méretű felületeken. Síkkompozícióból kiemelkedő forgásformák vagy	Előzetes tudás: a síkábrázolás és a térábrázolás jellemzői. Tónusfokozatok, színárnyalatok. Eszköz nélkül és kéziszerszámmal	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 87-91. old.	Kooperatív feladatok 1. Képalakítás növényekből ragasztással. A térbeli kompozícióról térhatású

	Síkból a térbe (tk. 87. old.). Képalkotás foltokkal és vonalakkal (tk. 88. old.). Képalkotás növényekből (tk. 90. old.). Képalkotás frottázs technikával (tk. 91. old.).	színcsíkok kialakítása (kollázs). Papírdombormű készítése a papír vágásával, sodrásával, hajtogatásával és hajlításával létrehozott formákból. 2. Képalkotás foltokkal és vonalakkal. A képzelet fejlesztése a szabad asszociációs és vizuális játékokkal (fogalom, jelenség, gondolat, érzés kifejezése vonalakkal és foltokkal). Kísérletezés a kompozícióval és a különböző képzőművészeti technikákkal. A foltokból kiinduló képkiegészítés. 3. Képalkotás a papírszövés technikájával.	végzett anyagalakítás. Alapvető manuális készségek működése az anyagalakítás során. Kompetenciák Elképzeltek történetek megjelenítése különböző képzőművészeti technikával és anyagokkal. Az anyagismeret, az ábrázolástechnikai készségek, a problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás, az önkifejezés készségének fejlesztése, a megismert technikák ötletes és fantáziadús alkalmazása. Cél: a vizuális nyelvi eszközök (pont, vonal, tónus és színfoltok) változatos alkalmazása a felületképzésben és a tanulók kísérletező kedvének felkeltése.	Tanári kézikönyv 88–97. old. (diákmunkák). Különböző textúrájú anyagok, és változatos faktúramegoldások a műalkotásokon, Kapcsolódási pontok Technika, életvitel és gyakorlat: tervezés, anyagalakítás. Természetismeret: környezettudatosság. Eszközök: grafitceruza, színes ceruza, tus, filctoll, akvarell, tempera, fröcskölt papír készítése festékfújással, pasztellkréta, vegyes technikák, papírbatik, viaszkar, kukoricalevelek, termések, falevelek, fakéregdarabok, különböző faktúrájú felületekről készült fénymásolatok.	grafika vagy a felületeket hangsúlyozó síkkompozíció készítése. 2. Levélnyomatok készítése közösen egy nagyméretű papírra. A színes nyomatok kiegészítése élőlények (az avarban élő állatokkal és növényekkel). Technika: akvarell/tempera, pasztellkréta, színes papírok.
--	--	--	--	---	--

10. TÉMAKÖR: AZ ILLUSZTRÁCIÓ (6 ÓRA)

65.-70.	Hogyan készíthetsz jó illusztrációt? (Tk. 104. old.)	1. Előzetes feladatok: az illusztráció fogalma. A jó illusztráció jellemzői. Kedvenc illusztráció elemzése, és a tetszés indoklása. 2. Alkotómunka.	Előzetes tudás: a jó illusztráció jellemzői. Kompozíciós ismeretek. Történetek részekre bontása. és a jellemző fázisok megjelenítése.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv 104-105. old. A Tanári kézikönyv 98-	Kooperatív munka: Utazás a fantáziaszigetekre: A „Dagi sziget” történetének közös kidolgozása (tk. 105. old.).
---------	--	---	---	--	--

	Ismert történetek, versek, mesék ábrázolása. (Tk. 104 -106. old.)	Irodalmi, zenei és filmes élmények felidézése. A személyes tartalmak megjelenítése a kifejezési szándéknak megfelelő anyagok, eszközök és méretek felhasználásával. Pl. egy kedvenc történet egyik érdekes részletének és karakteres főszereplőjének ábrázolása, vagy illusztráció készítése Petőfi Sándor János vitéz történetéhez.	Kompetenciák: Az alkotóképesség (az alkotó képzelet, a formafantázia, az ötletesség, az eredetiség, a problémamegoldó gondolkodás) és a kompozíciós készség fejlesztése. Törekvés az egyéni stílus, az eredetiség kialakítására. A szociális kompetencia fejlesztése a közös munka örömeinek ösztönző megtapasztalásával.	101. old. (diákmunkák). Irodalom: Petőfi Sándor: János vitéz. Eszközök: választható technika.	Egy nagyméretű papír megfestése az óceán színeire. Az elkészült szigettervek kivágása és elrendezése a papíron. A megfelelő helyre helyezett szigetek felragasztása a festett alapra. Saját elképzelés alapján tervezett sziget rajza.
--	---	--	---	--	--

11. TÉMAKÖR: AZ EGÉSZ ÉVI MUNKA ÉRTÉKELÉSE (2 ÓRA)

71.- 72.	Hogyan értékeljük saját alkotásainkat és mások munkáit?	Közös megbeszélés, saját és mások munkáinak értékelése. Nagyon fontos, hogy a tanulók munkáit durva, bántó kritika ne érje, mert akkor nem lesz kedvük később a kreatív kísérletezésekhez és a szabad alkotómunkához. Ötletek, ajánlások a további alkotómunkához. Önértékelés és egymás munkáinak elemzése.	Kompetenciák Önálló vélemények megfogalmazása saját és mások munkáiról. A helyes énkép kialakítása (az önismeret, önértékelés és az önálló ítéletalkotás), a tolerancia, a kritikai képesség és a kommunikációs készség fejlesztése.	Szemléltetés: A képzelet világa tankönyv. Diákmunkák. Kapcsolódási pontok Erkölcstan : alkalmazkodás. Másokkal együtt, a közösségi élet szabályai.	Kiállítás rendezése : válogatás az egész évben készült diákmunkákból. Csoportosítás a téma, a technika és a minőség szerint.
-------------	--	--	--	--	--